

מקהלת נוגנים / חיים נחמן ביאליק

יוסי בכנור,
פסי בתף,
משה בחצוצרה -
יהמה הרחוב.

ובאו לחתונה
נשים וטף,
יצאו במחלות
וימתאו כף.

מקהלת בית הספר / יאיר עמנואל

ילדים שרים בחלצות לבנות
בשורות ישרות
בקולות עדינים
במקהלת בית-הספר
עזי הקטן

מביט באמא שלו
בשורה הראשונה
מתיקת
מהנהנת בראשה
היא כלל לא מרגישה

כי כבר מזמן שכח את המנגינה
המלים
וכשכלם שרים "מי יצילנו מרעב?"
עף

עזי הקטן
לכוכב שלו
רחוק בשמים
וכשבוקעות מחיאות הכפיים
ומהדהדות עד כוכבי-עד
יורדים הילדים מן הבמה
אחד-אחד
ואמא לוחשת מלמטה:
בוא עזי, נשארת לבד.

הלהקה / יהונתן גפן

ישי מנגן בפסנתר,
אני על הגיטרה,
גידי על התוף מטריטר,
וזהרה שרה.

יש לנו קהל נפלא
שמחכה לשמע אותנו,
ויש לנו אולם -
בית העם במושב שלנו.

יש לנו חזרות בכל יום
(לא בצעירים, זה מפריע לשכנים),
יש לנו מסך אדם,
וששה פנסים בצבעים שונים.

יש לנו אבא שמוכן להסיע,
ושלשה מיקרופונים חדשים ושחורים,
יש לנו המון חשק להופיע,
וכל מיני בגדים מוזרים.

יש לנו שלט שכתוב עליו:
"להקת הלבבות השבורים."
יש לנו הכל, ומה שחסר לנו עכשו
זה רק מנגינות ושירים.

מתוך שירים ופזמונות לילדים

מאת ח"נ ביאליק
צייר נחום גוטמן
דביר 1933

מתוך כשאגדל אלמד לעוף

מאת יאיר עמנואל
צייר אבנר כץ
ספרית פועלים 1981

מתוך הדרקון הלא-נכון

מאת יהונתן גפן
ציירה הננה אדלן
דביר 1986

מוזיקה, האמנות הטבעית כל כך לילדים מינקותם, איננה נושא בולט בשירה לילדים, אולי משום שלא קל להתייחס למוזיקה במילים השגורות בלשונם של קטנטנים. המילה "מקהלה" משותפת לשני שירים כאן; לפני מאה שנה כמעט, כשביאליק כתב את "מקהלת נוגנים", הוא התכוון לקבוצת נגנים, לתזמורת. שישים שנה מאוחר יותר יאיר עמנואל השתמש ב"מקהלה" במשמעותה השגורה בעברית של ימינו - קבוצת זמרים.

שירו של ח"נ ביאליק (1873–1934), שעל פי המהדורה המדעית של שירי ביאליק* נכתב עשר שנים לפחות לפני הופעתו בתרצ"ג ב"שירים ופזמונות", מבוסס על מוטיבים משירי עם בידיש. השיר הוא מעין גרסה ממוזערת מותאמת לילדים של שירי השמחות של ביאליק למבוגרים "למנצח על המחולות" ו"למנצח על הנגינות", ומתאר להקת כליזמרים, נגנים עממיים, המלווה תהלוכת חתונה ומשמחת חתן וכלה להנאת הקהל.

יאיר עמנואל (1943–2015) מעמיד את מקהלת בית הספר על הבמה השירית כדי להתבונן ברגע של אהבת אם לבנה. הילד עומד בין חבריו שבחולצות הלבנות, עיניו נעוצות באמו והיא "מְחַיֶּקֶת / מְהַנְהֶנֶת בְּרֵאשָׁה". כשכפי הילדים הטקסט הארצי-גשמי "מִי יִצְיִלְנוּ מִרְעֵב?" (מתוך שיר העבודה והמלאכה לביאליק) רוחו של עוזי שואפת מעלה, למקום שבו הוא לבדו, "לְפּוֹכֵב שְׁלוֹ / רְחוֹק בְּשָׂמִים". ההיבטים הצורניים בשיר - היעדר התבנית המשקלית, החרוזה האקראית, הפסיחות והשורות המוזחות - במיוחד כשמדובר בטקסט שעניינו שירת מקהלה המחייבת אחידות והתכוונות לקבוצה - רומזים על זרותו של הילד בין חברי המקהלה.

בשיר ההומוריסטי של יהונתן גפן (נולד ב-1947) הדובר-ילד מתאר חבורה של ילדים המעמידים פני גדולים ונהנים מהעמדת הפנים; יש להם כל הסממנים החיצוניים והמאפיינים של חברי להקה, וגם שם מבטיח בחרו לעצמם, אבל...

נירה לוי

*חיים נחמן ביאליק - שירים בידיש, שירי ילדים, שירי הקדשה, מהדורה מדעית בעריכת דן מירון, אוריאל אופק, חיה הופמן, שמואל טרטנר, זיוה שמיר, חנא שמרוק ורות שנפלד, הוצאת דביר ומכון כץ לחקר הספרות העברית, אוניברסיטת תל אביב, 2000.